

גם שאר 284 הנסיכים, בני משפחת החוסיני, הטילו עליו חרם, נמנעו מלבקר בנשפיו. אולם מאז מות מונסף נשחקה אט, אט התנגדות זו עד כי הגיע אל-אמין למקום אשר תפס קודמו בלב נתניו.

צילול 100 השעונים. אולם אל-אמין לא היה עשוי להתאים לתנאים השוררים ב-ארצו. אדם משכיל, מרכיב-משקפיים, מווקן ובעל ענין מכסיף, נטה מטבעו לחיים שקיטים ולהנאות קטנות. פרט אופייני ביותר היא העובדה כי נשא אשה אחת בלבד, הנסיכה ג'ינה (גינה) לפני 50 שנה בהיותו בן 25 והיא בת 16. מאז חי אתה בשלווה, דבר במשפחות המלוכה המוסלמיות.

הוא אב לתשע בנות ושלושה בנים. מקיים כ-300 איש בארמונותיו ותקציבו האישי מגיע כדי 2% מתקציב המדינה. את עיסוקו החביב, ציור, ירש מאביו, חביב ביי, שצייר בזמנו את נשיא צרפת והנציב העליון, זכה להערכה רבה כצייר. מלבד זאת הוא אוהב להתעסק ברפואה, שלמדה בצרפת, ובאוסף שעונים מכל הסוגים. אחת ההפתעות שהוא שומר למבקריו הוא צלול 100 השעונים של אוספו ביחד, כל רבע שעה.

למרות שאין לטוניסיה כל צבא משלה, מת-ייצבים מדי בוקר 17 גנרלים (מפקדי חיל המשמר המלכותי הזעיר) בפני הביי בחדר הקבלות, מוסרים לו דו"ח על הנעשה במדינה. גם שיטת קבלת תושבים לראיונות אישיים נהוגה אצלו, לפי מיטב המסורת הערבית.

אולם אל-אמין ביי אינו הדמות המכרעת או היחידה על הבמה הציבורית בטוניסיה. לצדו מודקרת דמות שנייה, חוקה יותר: חביב בן עלי בורגיבה, ראש מפלגת אל-דסתור אל-ג'דיד. בורגיבה מגלם את טיפוס המהפכן הלאומי כפי שהוא מצטייר בדמיון העממי, עורך-דין טוניסאי שלמד משפט בצרפת ואשר לא הכיר מארצו אלא כמעט צד אחד בלבד — זה שמאחורי סורגי הסוהר.

גניבת 100 האתף. כאשר מפלגתו התחילה בפעילותה נגד המתישבים הצרפתיים, הושלך בורגיבה לכלא לשנתיים (1934—1936). יחד עמו נעצרו למעלה מ-1000 לאומנים, אך למרבה שוקתו וכעבור זמן קצר מאחר שהוברר כי השתתפותם בהפגנה ובתנועה הלאומנית היתה קולית בלבד. לעומתם היה בורגיבה בין המארגנים והצרפתים החמירו בפסק-דין.

מבצר עז. סטודנטית טוניסאית נואמת בי אסיפת עם בעיר חמאס ליד מושבו החורפי של הביי, כבשאר ארצות ערב מהיום התלמידיים והסטודנטיים, מבצר עד לתנועה הלאומנית.

כזאת ביקרטה לנמל חשוב ומשוכלל של ציים המלחמתי.

התמורות שחלו אחר מלחמת-העולם הראשונה שינו את המצב האידיולי בטוניסיה. תחת השפעת תכניותיו החינוכיות של וודרו ווילסון, נשיא ארצות-הברית, קמה תנועה לאומנית בטוניסיה שדרשה עצמאות מצרפת. שם המפלגה שהתגבשה מתנועה זו: דסתור (חוקה). יחד עם זאת החלו אלפי מתישבים ופקידים צרפתיים נוהרים לארץ, כחלק מג'סיון הממשלה ללחום בחזית מתישבים אי-טלקיים וגיבוש מעמדה. ההגירה ההמונית עוררה גלי התנגדות לאומנית נוספים וכך בור זמן קצר קמה מפלגה חדשה — אל-דסתור אל-ג'דיד — אשר דגלה גם בתיקונים חברתיים וכלכליים.

בשנת 1936 חדלה טוניסיה להיות ארץ ללא היסטוריה. הפגנות והתנפלויות ארעו לעתים קרובות כשאנשי אל-דסתור אל-ג'דיד צועדים בראש. משך שלוש שנים נמשכו המ-אורעות ורק עם פרוץ מלחמת העולם הורה טוניסיה לשכחה.

הסוס הלא-נכון. לאחר כיבוש צרפת בידי הגרמנים החליט הביי השולט, מונסף, לתמוך בשלטון וישי בתקוה כי לאחר המל-חמה יכירו הצרפתים בנאמנותו, יפסיקו את השתלטותם הצבאית המוחלטת שבאה בעק-בות המאורעות. הוא היה אישיות ממדרגה ראשונה, מכובד על-ידי הצרפתים ואהוב על-ידי נתניו שראו בו התגלמות פאר שושלת החוסינים, שליטי טוניסיה משנת 1705.

אולם תקוותיו של מונסף נתברו. הוא המר על הסוס הלא-נכון ועל אף העובדה כי הכ-רעת ענייני טוניסיה נשארה בידי צרפת היתה זו צרפת אחרת מזו אשר מונסף תמך בה. ב-13 למאי 1943 הודיעו הכוחות הגרמניים בטוניסיה על כניעתם לבנות-הברית והגנרל הג'רי ג'ירו, מפקד צבא צרפת החפשיית של הגנרל דה-גול, קיבל לידיו את הממשל הצבאי על טוניסיה. כעבור 48 שעות בלבד, סילק ג'ירו את מונסף ביי "בעוון שיתוף פעולה עם האויב".

במקומו מונה סידי אל-אמין באשה, קרוב זקן (או היה בן 65) של מונסף כביי, "בעל הממלכה של טוניס". מונסף תורחק מטוניס-יה, תחילה ליבשת אפריקה ואחר כך לאי באוקיינוס ההודי, שם מת כעבור חמש שנות גלות.

עד אז נחשב סידי אל-אמין לשודר כסי-המלכות ורק צבאות צרפת מנעו התמרדות התושבים נגדו. משך חמש שנים לא יכול היה הביי החדש לעבור ברחובות העיר מ-בלי שהחנותים ינעלו את חנויותיהם כאות מחאה ובזו לביי מלווה השוטרים הצרפתיים.

את נוסעיהן הנוצרים, העבירים בפרץ ליד משוטי אניותיהם. שליטה זו הגיעה למימדים כאלה שארצות אירופה וגם ארצות-הברית נאלצו לשלם מס, כופר לשליטי צפון אפרי-קה הערבים — מפקדי שודדי-הים — על מנת שאניותיהן תפלגנה ללא הפרעה. הקץ בא לאחר קרבות ממושכים בין ארצות איר-ופה וארצות-הברית לבין הערבים וכיבוש אלג'יריה בידי הצרפתים בשנת 1830.

הנציב השר והביי. הנציב הצרפתי החדש ז'אן דה'הוטקולוק (מימין) בטכס חגיגי אשר בו מסר את כתב האמנתו לסידי אל-אמין ביי (משמאל). ביניהם נראה סאלח ב'וייסיף, שר המשפטים, חבר מפלגת אל-דסתור אל-ג'דיד, המשמש שופר הלאומנים הטוניסאים באוני הביי.

טוניסיה

קול ממון וקול המון

מעבר לגבול לשטח אלג'יריה הצרפתית. כי חווה שנחתם בשנה זו הוכרזה טוניסיה כי שטח חסות צרפתי, הביי (שליט טוניסיה) ה-עצמאי ששלט בה בשם האימפריה העותומ-נית) המשיך למלוך — אף כי חדל לשלוט. לכאורה נשארו בידי כל סמכויות השלטון מלבד אלה שנגעו בענייני הגנה וקשרי-חוץ אולם למעשה היתה כל ההשפעה בידי הצר-פתיים וכל הוראה של הביי נכנסה לתוקפה רק לאחר אישור בכתב של הנציב הצרפתי. **ארץ ללא היסטוריה.** הכובשים הצר-פתיים לא נתקלו בקשיים והארץ התפתחה במהירות, במידה כזו שכעבור 50 שנה רכי-שה לה טוניסיה את הכינוי של „ארץ ללא היסטוריה” — מאושרה, בלי מאורעות או מפיכות. הצרפתים פיתחו את ערי החוף אשר מפרצו הרבים שימשו נמלים מצויינים, הפי-

בין טוניסיה ולוב מפריד רק קו גבול ה-מתפלל משפת הים התיכון דרומה דרך ה-מדבר. אולם בין תושבי שתי הארצות מפי-רודה תהום הרבה יותר גדולה: בעיני תור-שבי טוניס או ספאקס, צאצאי תערובת גזי-עית אשר בעורקיהם זורם דם פיניקי, ברברי, ערבי ואירופי ואשר הליכות התרבות הצר-פתית נהירות להם, אין ערביי לוב אלא נור-די מדבר פראיים.

אולם מזה ששה שבועות עלה ערכם של ה-לרבים גם בעיני הטוניסאים: לוב חיסלה כל שלטון זר בתוך גבולותיה, הפכה מדינה ערבית עצמאית בזמן טוניסיה המשיכה תחת שלטון צרפתי.

שלטון זה הוטל לראשונה על הארץ בשנת 1881 לאחר כיבוש הצבא הצרפתי שבא, כבי-יכול, כתגובה על התקפות שבטים טוניסאים-

* בנמלים אלה נהגו להסתתר אניות שודדיי-ים ערביים ששלטו שליטה מוחלטת על ספי-נות היט התיכון, שדדו את מטענם, שבו

נשים בראש. כאשר השתררה בפאריס אנדרלמוסיה פוליטית בעקבות נפילת הממשלה, ניצלה מפלגת אל-דסתור אל-ג'דיד את המצב, פתחה בהפגנות ומאורעות מרכזיים נגד הצרפתים בכל רחבי טוניסיה. תמונה זו מראה אחד התכטיים העיקריים של הלאומנים שהציעו בראש התלכותיהם נשים רעולות פנים וילדים. אלצו בכך את הכוחות הצרפתיים להמנע משימוש מופרז בנשק. אולם בעיידות הקטנות ובנקודות התיישבות מרוחקות היה מאבק הטוניסאים גלוי יותר כאשר יצאו ברבבותיהם להתקיף נקודות צרפתיות.